

המשבר בלבנון – סיכום ביניים

צבי שטאובר

הכרחי לדון בהתפתחויות אפשריות לעימות בין ישראל לחזבאללה אילו התרחש בצל איראן בעלת יכולת גרעינית. האם היינו מגיבים כפי שאנו מגיבים על חטיפת החיילים? האם היתה ארה"ב מעניקה לנו יד חופשית? התשובות לשאלות אלה הן כיום בגדר הערכה בלבד, נכון לומר כי מה שקורה בעימות בלבנון הוא בראש וראשונה "משחק מקדים" לעימות הגדול הבא (ישירות ו/או בעקיפין) בין איראן ובין ישראל. המזרח התיכון נתון בתהליך של שינוי, בין השאר כפועל יוצא משאיפות ההגמוניה של איראן; מההתעוררות השיעית ומהיעלמות עיראק של סדאם חוסיין, ששימשה בלם לחתירת טהרן לחדור למזרח הערבי. העולם הערבי במצוקה רבתי ובוטל העדרם של מנהיגים המסוגלים לייצר קואליציות ו"מהלכים גדולים". המדינה הריבונית מאבדת כוח לשחקנים סקטוריאליים, ובמרחב בולט השינוי במאזן הכוחות לטובת השיעים (שרק בעיראק תפסו לראשונה את השלטון) על חשבון הדומיננטיות הסונית, שנזעקה מול האתגר, כפי שממחישות תגובות סעודיה, מצרים וירדן.

ואשר למלחמה גופא:

מובהק ביצירת כתובת כזו.

1. דומה שהיעדים שהוגדרו לצה"ל עם תחילת המערכה היו שאפתניים מדי, ואצל קברניטי המדינה ניכר תהליך של כיול והתפכחות לגבי מה שאפשר להשיג בה.
2. בלבנון (שוב) נחשפות מגבלות יכולתיה הצבאיות של ישראל להתמודד בהצלחה עם ארגון גרילה, המעורה בתוך אוכלוסייה אזרחית ונתמך על ידה.
3. ההחלטה, נכון לעכשיו, שלא להכניס ללבנון כוחות קרקע משמעותיים היא המגבלה המרכזית להשגת הכרעה בלו"ז קצר. ההחלטה על גיוס שלוש אוגדות מילואים משרתת כמה מטרות: הרתעה (מול סוריה), הגברת הלחץ על חזבאללה והממשלה הלבנונית, וגם לצורך מעשי אם יתחייב מהנסיבות או שהן יאפשרו אותן.
4. אנחנו מתקרבים – בין השאר בגלל מראות ההרס בלבנון המוקרנים על

2. בלבנון, כמו ב"מגרש" הפלסטיני, שוב מומחש הפער שבין החזון למציאות הפוליטית הסבוכה. זו אינה מאפשרת נסיגה/התנתקות/התכנסות שלא במסגרת הסדר יציב, שיש בו כתובת עם יכולת ונכונות כפייה.
3. בשביל הפלסטינים נסראללה ומעשיו הם בעיה, ולא רק בגלל "צרות עין של ידוענים", או תחרות בהפגנת יכולת של חטיפת חיילי צה"ל. הפלסטינים יכולים רק להתקנא בתשומת הלב העולמית שהמשבר הלבנוני מרתק אליו, בהשוואה לתשומת הלב להם זכו בעת העימות האחרון ברצועת עזה, לאחר חטיפת החיל גלעד שליט. במיוחד על רקע הפיחות ההדרגתי בחשיבות שמייחסת בשנים האחרונות המערכת הבינלאומית לעימות הפלסטיני-ישראלי. סביר שלא נעלמה מעין הפלסטינים "היד החופשית" כמעט שזוכה לה פעילות צה"ל בלבנון.

דין מוקדם לעשות סיכומים ולקבוע את מאזן הרווח וההפסד של עימות זה, שחולשה או הישג בו יקרינו על שורה ארוכה של סוגיות נלוות אחרות, כגון: ההתמודדות עם הרדיקליזם האסלאמי, הסוגיה הפלסטינית וגם סוגיות כמו הרתעה, תהליך קבלת ההחלטות בישראל, חוסן העורף הישראלי וכמובן ההיבט הצבאי. אף על פי כן אפשר כבר עתה להצביע על כמה מסקנות ביניים:

1. הבעיה המרכזית בלבנון היא העדר כתובת שלטונית שבידה היכולת והנכונות לכפות את מרותה. מדובר במכשול מורכב בגלל המבנה העדתי והרוב השיעי, ושום כוח רב-לאומי אינו מסוגל להיות תחליף ממשי לסמכות שלטונית כזו. אגב, יציאת הסורים, ששימשו מנוף ישראלי מסורתי מרכזי לריסון חזבאללה, רק החריפה את הבעיה. בלבנון (יותר קשה) ואצל הפלסטינים – המהווים עדיין את הזירה המרכזית שלנו – יש לישראל אינטרס

מרקעי הטלוויזיה בעולם – להאצת הטיפול הדיפלומטי שמטרתו להביא להפסקת אש. ברור שפגיעה נרחבת באזרחים תזרז את התהליך. המשמעות: הזמן העומד לרשות צה"ל הולך ומתקצר, ומתגברים הלחצים לפחות ל"הפסקת אש הומאנית".

5. הקטיושות ועל אחת כמה וכמה הרקטות לטווח קצר הן בעיה שקשה להתמודד איתה, וסביר כי צפון ישראל יסבול מהן עד להפסקת האש, אפילו יצטמצם קצב האש.

6. לא מיותר לחזור והזכיר, כי מה שהתחולל בזירה הלבנונית הוא תמרור אזהרה לישראל על מה שכבר נתון במידה מסוימת בתהליך של היווצרות ברצועת עזה. עדיין אין לישראל מענה לנשק תלול מסלול, וה"חורים" בפיקוח על הכניסות לאזור חבל עזה (על אף מאמצי המצרים והגורמים הבינלאומיים) מאפשרים החדרת אמל"ח אליו. במבט לעתיד מובלט אפוא הצורך בהסדרי פיקוח ופירוז.

7. מתברר שוב, כי לא די בחיל האוויר וב"אש מנגד" כדי לספק את הסחורה, ללא כוחות קרקעיים.

8. במהלך השנים שופר מאוד המכלול של "בנק המטרות", ואפשר לנחש כי רוב המטרות הצבאיות שעמן נכנסה ישראל למערכה כבר מוצו, ועתה מתבסס המודיעין על "ציד מזדמן של מטרות".

9. סביר שהמלחמה בלבנון תאיץ הערכה מחדש בצה"ל באשר לחלוקת המשאבים בין כוחות היבשה וחיל האוויר.

ומזווית אחרת:

1. גם אם יצליח חזבאללה לנכס לעצמו הישגים אחדים במלחמה זו, הרושם הברור הוא כי המלחמה תוסיף למצוקתו בזירה הלבנונית ותגביר את הביקורת כלפיו, גם מצד תומכיו.

2. המלחמה בלבנון (כל עוד חזבאללה לא ייפגע קשות, והיא לא תתרחב) משרתת בסך הכול את סוריה ואף יותר את איראן. סביר להניח, כי לא נעלמו מעיניהן כמה מהיכולות המבצעיות האוויריות שמפגינה ישראל, ואין להן כל עניין להסתבך. ראוי לגלות רגישות לאפשרות שהרחבה משמעותית של הפעילות הקרקעית הישראלית בלבנון ומתיחתה עד לליטאני עלולה להעמיד את הסורים במצוקה.

אין ספק כי חזבאללה סופג מכות, אולם קשה לקבוע אם הפעילות המצטברת של צה"ל תביא אותו ואת פעיליו לנקודת משבר. הרושם הוא כי פעילות צה"ל עדיין לא יצרה מסה קריטית, כזו שתוביל להכרעה בשטח, ואפשר לפקפק אם זו תקרה כל עוד לא הוכנסו לשטח לבנון כוחות קרקעיים משמעותיים, בהתחשב בבעייתיות הידועה הכרוכה בכך. בנסיבות אלה:

1. צה"ל מתמקד במאמץ לפגוע בסמלי חזבאללה ובכל דבר שמערער את האתוס על כך שהוא ארגון בלתי מנוצח צבאית. פגיעה בראשי חזבאללה עשויה לשמש מנוף להכרזה על סיום המלחמה.

2. הפעילות הקרקעית מתמקדת בניסיון "לנקות" תוואי שטח עד כ-5 ק"מ מהגבול, כדי להקשות בעתיד על חדירות וניסיונות חטיפה. רצועת שטח זו גם נשלטת על ידי מוצבי כוחותינו בגבול.

הנושא המרכזי בשלב זה של המלחמה הוא מציאת מנוף שיביא לסיומה. בעימות שהדימויים חשובים בו, כמעט כמו המצב בפועל, ברור שאין מדובר בנוק-אאוט לחזבאללה. עם זאת, ואף שזה רק "הרע במיעוטו", הכנסת כוח בינלאומי משמעותי, שיתפרס ביחד עם צבא לבנון על הגבול הישראלי-לבנוני ואולי אף זה שבין סוריה ללבנון, היא התפתחות חיובית באזור מבחינת ישראל, ויוצרת מציאות חדשה. יש חשיבות רבה שכוח זה:

1. יהיה מורכב מאלמנטים מעצמתיים, ושהרכבו והמנדט שלו יאפשרו לו "להפגין שרירים".

2. יפעל לנתק את קווי האספקה לחזבאללה מאיראן ומסוריה.

3. ובהקשר זה, על ישראל למצוא דרך לשותפות במנגנון הפיקוח.

גם אם הכנסת כוח רב-לאומי במשולב עם צבא לבנון היא התפתחות חיובית, מוטב לא לפתח ציפיות מוגזמות. לא ברור מי, אם בכלל, יפרק את חזבאללה מנשקו בגזרה שעד לליטאני, אם צה"ל לא יעשה זאת. ניסיון העבר מלמד כי כוח רב-לאומי/בינלאומי נרתע מעימותים מזוינים שעלולים להסב להם קורבנות (בשל הלחץ הפנימי במדינות המשגרות את כוחותיהן) ולא ברור כיצד ינהגו במקרה כזה.

חזבאללה ימשיך להתקיים כארגון מזוין, וסביר כי ימשיך במאמציו להסתנן לדרום. אלא שלקראת ההתמודדות העתידית יש לישראל עניין ברור ליצור תנאים שיגבירו את מצוקתו של חזבאללה בזירה הפנימית הלבנונית, ואלה יכללו, בין השאר, חתירה להסדר רחב יותר עם הלבנונים, לרבות פתרון חוות שבעא.